

психологічний клімат, в якому розвивається учень, визначити шляхи гармонізації стосунків з дітьми має за мету психолого-педагогічне діагностування сім'ї підлітка як суб'єкта виховного процесу.

І.Кон зазначає, що теоретично хороші батьки знають про свою дитину більше за будь-кого, адже вони спостерігають за нею щодня протягом усього її життя. Але інколи буває, що батьки не встигають помітити змін, що відбулися з дитиною, і поводяться з підлітком, як декілька років тому [1, с. 80]. «Головна проблема з батьками – це те, що вони знали нас маленькими», - написав 15-річний хлопець.

Висновки. Таким чином підкреслимо, що саме психолого-педагогічне діагностування особистісно-рольових позицій суб'єктів виховного процесу не може й не повинно стати самоціллю для класного керівника. Воно проводиться з метою відбору вихователем оптимальних для даного класного колективу та родини форм та методів, напрямів та видів діяльності, які задовольнили б інтереси як усіх учнів класу, так і кожного окремо, сприяли б духовно-креативному зростанню всіх учасників виховного процесу.

Список використаної літератури:

1. Кон І.С. Психологія старшокласника : посіб. для учителів / І.С.Кон. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.
2. Мартиненко С.М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: монографія / С.М.Мартиненко. – К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2008. – 434 с.
3. Тарасенко Г.С. Формування виховного потенціалу вчителя в процесі загально педагогічної підготовки: культурологічний підхід / Г.С.Тарасенко// Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: зб. наук. праць / гол. Ред.. М.І.Сметанський. – Вінниця : ВДПУ, 2002. – Вип. 6 (Серія «Педагогіка і психологія»).

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ УСПІШНОГО СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

УДК: 37.02:372.8.(477)

Олена Михайлівна Гомонюк,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри практичної психології та педагогіки,

Хмельницький національний університет

Актуальність дослідження. Як аксіому ми сприймаємо думку, що серед різних соціальних інститутів вирішальний вплив на становлення людини робить сім'я. Тому так важливо зрозуміти і батькам, і педагогам, і громадськості її роль у становленні особистості дитини. Адже саме у сім'ї відбувається оволодіння людиною соціальними

ролями, необхідними для безболісної адаптації в суспільстві, закладаються основи моральності, формуються норми поведінки, розкриваються внутрішній світ та індивідуальні якості. Сім'я сприяє не тільки формуванню особистості, але й самоствердженню людини, стимулює її соціальну, творчу активність, розкриває індивідуальність. Тому сім'я є першим виховним інститутом, зв'язок з яким людина відчуває протягом усього свого життя.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми психології сім'ї, тактиці сімейного виховання присвячені праці В. Дружиніна [1], С. Ковальова, А. Петровського, А. Співаковської [1], Г. Філіппова та ін.

Мета наукової публікації полягає у розкритті соціально-психологічних чинників успішного сімейного виховання молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дитина занадто рано стикається з непростими проблемами, її психіка не завжди справляється з тими соціальними умовами, в яких вона опиняється. Тому нині особливого значення набуває сімейне виховання дітей і підлітків. Адже саме від взаємин, що склалися в родині залежить, як складеться подальша доля кожного із її менших членів.

Певну роль у сімейному вихованні відіграють матеріальні ресурси: прибуток на кожного члена сім'ї, витрати на виховання, продумане харчування, наявність у молодших персональної території в приміщенні, відповідного гардеробу, ігор та іграшок, домашньої бібліотеки, періодичних видань, спортивних знарядь, аудіо- і відеоапаратури, комп'ютера, необхідних для задоволення різних інтересів предметів (музичних інструментів) тощо.

Дослідження естонського науковця М. Хейдметса показали, що «персональна» територія в приміщенні, тобто місце, що дитина вважає своїм, визнають інші члени сім'ї, також відіграє важливу роль. «Персональною» територією не обов'язково має бути окрема кімната, це може бути хоча би «куточок» (відгороджений або умовно-визначений), свій стіл, свій стілець, своє крісло перед телевізором та ін.

У сім'ях, в яких у дитини (особливо починаючи з віку 9-10 років) не було в квартирі «власного місця», тобто об'єктів особистого контролю, взаємини між батьками і дітьми були більш конфліктними, ніж в сім'ях, де діти мали персональну територію. Більш того, наявність «свого місця» у членів сім'ї призводить до того, що в них частіше спостерігалася їх спільна діяльність, а за його відсутності переважала індивідуальна. Парадокс полягає в тому, що можливість за власним бажанням «сховатися» в своєму кутку стимулює прагнення до взаємодії.

Рівень освіти батьків також впливає на характер стосунків з дітьми. Дослідники схиляються до того, що чим вища освіта батьків, тим

частіше вони застосовують методи емоційного покарання дітей, що включають в себе емоційне знехтування дитиною. Батьки з більш низьким рівнем освіти, частіше практикують фізичне покарання. Що з цього легше переносити дитині і що менше впливає на її наступний розвиток – питання відкрите [3].

Підвищення освіти і професійної активності батьків супроводжується прагненням до більш насиченого проведення дозвілля, збагачення і розвитку свого духовного світу, творчої діяльності, що також сприяє згуртуванню сім'ї, створює можливості для залучення дітей до культури. Зростає відповідальність батьків за виховання дітей, за кращу організацію сімейного і громадського життя. Відповідальність за майбутнє дітей спонукає батьків до аналізу своєї виховної діяльності, до набуття необхідних знань, умінь. Отже, активність й успішність в одній сфері діяльності (освітній, професійній) позитивно відображається на іншій (виховній).

Зручне і гарне середовище проживання – це не додаткова прикраса у житті, воно теж впливає на розвиток дитини. Так, психологи виявили, що люди, які виростили в нових мікрорайонах зі стандартною архітектурою (а вірніше, її відсутністю) і плануванням міського середовища, частіше думають стандартно і стереотипно. І навпаки, сприяє грі уяви, пробудженню фантазії, образного мислення комфорт вулиці, де кожний будинок має своє обличчя, розкриває ту особливу ауру, що створюється історією і культурною традицією.

Висновки. Споконвіку вважалося, що повна сім'я, в якій турбуються про нащадка, про його різнобічний розвиток і мати, і тато, - умова успішного виховання дитини. І навпаки, в неповній сім'ї добре виховати дитину дуже проблематично. Проте, яка б сім'я не була, головне, щоб вона була гармонійною, тобто такою, в якій батьки і діти пов'язані взаєминами глибокого розуміння, довіри і любові. І, безперечно, в таких сім'ях створено кращі умови для творчого виховного процесу.

Перспективами подальших досліджень вважаємо пошук шляхів покращення взаємин членів родини у сім'ї.

Список використаної літератури

1. Дружинин В.Н. Психология семьи. – М.: Педагогика, 1996.
2. Спиваковская А.С. Как быть родителями (о психологии родительской любви). - М.: Педагогика, 1987.
3. Петровский А.В. Дети и тактика семейного воспитания. – М.: Педагогика, 1981.